

فهرست

۵	مقدمه
۹	احکام مربوط به امام حسین علیه السلام
۱۰	نام امام حسین علیه السلام
۱۳	حرم امام حسین علیه السلام
۱۷	تنجیس حرم
۱۷	تطهیر حرم
۱۹	خواندن نماز یا تطهیر حرم
۲۰	استفاده از وضو خانه حرم
۲۱	زیارت امام حسین علیه السلام
۲۳	ایام مخصوص زیارت امام حسین علیه السلام
۲۵	تریت امام حسین علیه السلام
۲۶	تسبیح تریت
۲۸	عزادری امام حسین علیه السلام
۳۱	استفاده از ابزار موسیقی در عزاداری
۳۲	قمه زنی

ایام عزاداری امام حسین علیه السلام.....	۳۶
نذورات امام حسین علیه السلام.....	۳۸
بردن اشیاء حرم.....	۴۰
موقوفات امام حسین علیه السلام.....	۴۱
تصویر امام حسین علیه السلام.....	۴۴
آب فرات.....	۴۶
فهرست منابع.....	۴۸

مقدمه

اجرای احکام الهی، آرمان بزرگ پیامبران الهی و پیشوایان معصوم علیهم السلام است. آموزش، اطلاع رسانی، شببه زدایی و نشر قوانین قرآن و عترت علیهم السلام و معارف الهی خدمتی ارزشمند به عموم انسانها و حرکت کاروان بشری به سوی بهشت است.

یادگیری احکام (بایدها و نبایدهای دینی) وظیفه‌ای الهی و راهکار سلامت ایمان و اخلاق و گامی به سوی رسیدن به مقام قرب الهی است.

خطوط اصلی و فرعی تمام فعالیت‌های فردی و اجتماعی در سایه قوانین و احکام الهی مشخص می‌شود. احکام دین در تمام بخش‌های عبادی، اعتقادی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، راهنمای زندگی انسان است. و انسان بدون تفقه و شناخت مسائل شرعی در شمار گمراهان و مغضوبان خداوند قرار می‌گیرد. البته دانستن مسائل شرعی مقدمه عمل و اجرای آن است.

شرعی براساس مناسبت‌ها، گروه‌ها و اصناف اجتماعی و رشته‌های تحصیلی و سطوح مختلف درسی فراهم شود، تا همه ما با وظیفه دینی خود بهتر و بیشتر آشنا شویم. ان شاء الله.

والله ولی التوفيق

پژوهشکده امر به معروف
تلفن: ۰۲۵ (۳۷۷۳۴۴۳۰)

Info@Al-Adl.ir

پژوهشکده امر به معروف از سالیان نخستین تأسیس (سال ۱۳۸۹ ش) در اندیشه تدوین و نشر احکام الهی بوده و در همین راستا، مجموعه فقه و زندگی و احکام اصناف مختلف را با همین هدف فراهم آورد.

جامعه اسلامی ما در یادگیری عقاید و اخلاق و احکام مديون و مرهون افکار و ایثار حضرت سید و سالار شهیدان امام حسین علیه السلام است پس از قرآن کریم سور عاشورایی در طول تاریخ بزرگترین عامل پاسداری از اسلام و مسلمین بوده است در سایه روضه‌های حسینی، عقاید اسلامی، اخلاق دینی و احکام شرعی به جامعه اسلامی منتقل شده و می‌شود.

قیام سیدالشہدا هم پرچم جهاد و شهادت را برافراشت، هم شیوه مقاومت در برابر دولت‌های ستمگر را نشان داد. و سرانجام چراغ هدایت و کشتی نجات امت اسلامی در سراسر جهان و تاریخ گردید.

به پاس این نورافشانی‌ها، پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر از حجت‌الاسلام و المسلمين فلاح زاده درخواست کرد احکام مرتبط با خود آن بزرگوار را از منابع فقهی گردآوری نمایند تا شیفتگان آن بزرگوار با «احکام حسینی» آشنا شوند. این دفتر حاصل تلاش در این میدان است. امیدواریم، عرض ارادتی به ساحت قدسی امام شهیدان محسوب شود و زمینه آشنائی بیشتر با احکام الهی را فراهم آورد شایسته است در تمام زمینه‌ها، احکام

احکام مربوط به امام حسین علیه السلام

شاید این عنوان را یکی از موضوعات فقهی ندانید و به نظر بعید آید که چه نوع احکامی به حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام مربوط می‌شود، ولی پس از پرداختن به این مطلب و کنکاش در فروع فقهی و ارزیابی و دسته‌بندی احکام مورد نظر، به اهمیّت و جامعیّت فقه اهل‌بیت علیه السلام پی‌خواهیم برد.

احکام مربوط به امام حسین علیه السلام را در موضوعات

ذیل مورد بررسی قرار می‌دهیم:

۱. نام امام حسین علیه السلام
۲. حرم امام حسین علیه السلام
۳. زیارت امام حسین علیه السلام
۴. تربیت امام حسین علیه السلام
۵. عزاداری امام حسین علیه السلام
۶. نذورات امام حسین علیه السلام
۷. موقوفات امام حسین علیه السلام
۸. تصویر امام حسین علیه السلام
۹. آب فرات.

- و روز جمعه و عیدین و غدیر و عاشورا و ماه رمضان
دارای احترام و قداست ویژه‌اند، چون ایام الله‌اند.
نام مبارک امام حسین علیه السلام نیز چون از نام‌های بهشتی
و نام حجّة الله و ثار الله است، دارای احترام و احکام خاصی
است:

۱. حفظ احترام این نام لازم، و بی احترامی به آن
حرام است.

۲. هرگونه عملی که به نوعی بی احترامی به نام امام
حسین علیه السلام محسوب شود، حرام است، مانند:
* سوزاندن ورقه‌ای که نام ایشان بر آن نوشته شده
است.

* اندختن در جایی که بی احترامی به آن باشد،
مثل محل زباله و خاکروبه.

* نوشتن آن با چیزی و بر چیزی که بی احترامی
باشد.

* گذاشتن چیزی بر آن که بی احترامی به حساب
آید.

۳. رساندن جایی از بدن به نام امام حسین علیه السلام بدون
طهارت بنابر احتیاط جایز نیست، بنابراین
دست گذاشتن بر نام امام حسین علیه السلام یا آویختن
زیور یا پوشیدن لباس که نام امام حسین علیه السلام بر آن
نوشته شده در صورتی که تماس با بدن داشته
باشد، بنابر احتیاط حرام است.

نام امام حسین

برخی از اسامی، اماکن، ایام، افراد و اشیاء دارای تقدّس و
احترام خاصی هستند. قداست اینها به کیفیّت و مقدار
ارتباط آنها با ذات اقدس الهی است، چون تمام قداست‌ها
از آن خداوند است، پس:

- نام خداوند و صفات او مقدس است، چون
اسماء الله‌اند.

- پیامبران برترین انسان‌ها هستند، چون، انبیاء الله‌اند.
- قرآن دارای احترام خاصی است، چون، کتاب الله
است.

- پیشوایان معصوم علیهم السلام دارای منزلت ویژه‌ای هستند،
چون حجّج الله‌اند.

- پس از معصومین علیهم السلام شهید دارای برترین مقام است،
چون قیل فی سبیل الله است.

- کعبه و مسجدالحرام، بلکه تمام مساجد محترمند،
چون بیوت الله‌اند.

۴. اگر کسی را به نام حسین نامگذاری کنند، نام آن شخص احکام مربوط به نام امام حسین علیه السلام را ندارد.^۱

حرم امام حسین

امام صادق علیه السلام فرمود: در چهار مکان نماز تمام است: در مسجد الحرام، مسجد النبی، مسجد کوفه و حرم امام حسین علیه السلام.^۱

اینها را «اماكن تخيير» می‌نامند، یعنی مکان‌هایی که مسافر می‌تواند نماز را تمام یا شکسته بخواند.

محل دفن امام حسین علیه السلام و اطراف قبر ایشان تا جایی که حرم نامیده می‌شود، دارای احکام خاصی است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱. یکی از چهار مکانی که مسافر می‌تواند نمازش را تمام بخواند، حرم ابا عبدالله الحسین علیه السلام است.^۲ این مطلب از دو جهت قابل توجه و دارای اهمیت است:

۱. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۵۴۶

۲. تحریرالوسائل، ج ۱، ص ۲۶۴، القول فی احکام المسافر، م ۸، توضیح المسائل، م ۱۳۵۶

۱. آیة الله سید کاظم طباطبائی یزدی علیه السلام، استفتات، ج ۱، ص ۲۰۳؛ امام خمینی علیه السلام، استفتات، ج ۱، ص ۴۷ و ۴۸؛ آیة الله خامنه‌ای (دامت برکاته)، ترجمه اجوبۃ الاستفتات، ص ۱۶۴

۲. تمام روضه شریفه حرم مطهر امام حسین علیه السلام و رواقها و مسجد متصل به آن همین حکم را دارد و مسافر می‌تواند در آنجا نیز نماز را تمام بخواند،^۱ ولی در غیر روضه شریفه؛ احتیاط مستحب است که مسافر نمازش را شکسته بخواند.^۲

۳. مسافر می‌تواند در اماکن تخيیر بدون نیت تمام یا شکسته، نماز را شروع کند و در وسط آن یکی را اختیار کند و بر همان اساس نماز را به پایان ببرد و حتی در اثنای نماز می‌تواند نیت را برگرداند، مثلاً به نیت شکسته خواندن، نماز را شروع کرده و در اثنای نماز قصد کند که نماز را چهار رکعتی تمام کند و همچنین به عکس (تا وقتی که محل عدول نگذشته باشد) پس اگر به نیت نماز چهار رکعتی شروع کند و در رکعت اول یا دوم تصمیم بگیرد که نماز را شکسته بخواند اشکال ندارد.^۳

۴. حکم تخيیر مخصوص نماز است، بنابراین، شخص مسافر حتی اگر تمام روز را در حرم امام حسین علیه السلام یا در کربلا بماند، نمی‌تواند روزه بگیرد، مگر روزه مستحب با نذر که حکم جداگانه‌ای دارد.^۴

۱. به فتوای برخی از مراجع معظم تقليید، مسافر تنها در اطراف ضريح مقدس و زير گنبد می‌تواند نماز را كامل بخواند و در جاهای ديگر شکسته است.

۲. امام خميني رهنما، تحرير الوسيله، ج ۱، ص ۲۶۴، القول في احکام المسافر، م ۸.
۳. همان.
۴. همان، م ۱۰.

الف) حرم امام حسین علیه السلام در ردیف حرم خداوند تعالی و حرم رسول خدا علیه السلام قرار گرفته است.

ب) در حدیثی آمده است: سر آنکه مسافر می‌تواند نماز خود را تمام بخواند، بدان جهت است که در این جاها نباید احساس غربت کند و مثل آن است که در خانه خود نماز می‌خواند چون: مسجدالحرام (خانه الوهیت) اوّلین خانه‌ای است که برای مردم بنا شده است،^۱ و معمار آن خانه حضرت ابراهیم، پدر همه مسلمانان است، چون قرآن می‌فرماید:

﴿مَلَةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاًكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلٍ﴾^۲

و هیچ‌کس در خانه پدری نمازش را شکسته نمی‌خواند.

و مسجد النبی (مکان نبوت) و مسجد کوفه (مکان ولایت و حکومت حضرت علی علیه السلام نیز چنین است، چون پیامبر فرموده است:

أَنَا وَ عَلِيُّ أَبُوا هَذِهِ الْأَمَّةِ؛

من و على دو پدر این امت هستیم.

و در حرم امام حسین علیه السلام (مکان شهادت) که یادآور شهادت است، همه حکم شاهد و حاضر را دارند و حاضر (غیر مسافر) نیز نمازش تمام است.

۱. ﴿إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لِلَّذِي بِكَثَّةِ مُبَارَكًا وَ هُدًى لِلْعَالَمِينَ﴾؛ سوره آل عمران، آية ۹۶.
۲. سوره حج، آية ۷۸.

۹. چون حرم امام حسین علیه السلام مکان مقدسی است، اگر انسان کار خیری انجام دهد؛ مثلًا قرآن تلاوت کند یا به فقیری صدقه دهد، ثواب بیشتری دارد و اگر گناهی مرتکب شود، مثلًا دروغ بگوید یا غیبت کند یا به نام حرمی نگاه کند، عذاب افزون تری خواهد داشت و اگر آن گناه موجب حد یا تعزیر باشد، به جهت حرمت شکنی آن مکان، مجازات بیشتری خواهد شد.

تنجیس حرم

۱. نجس کردن زمین و سقف و فرش و بام و اطراف حرم امام علیه السلام جایز نیست.^۱
۲. احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار حرم را نجس نکنند.^۲
۳. نجس کردن فرش حرم نیز بنا بر احتیاط واجب حرم است.^۳

تطهیر حرم

۱. تطهیر جایی از حرم که نجس شده واجب است و فرقی در این مسئله بین داخل و سقف و پشت بام و حتی طرف داخل دیوار حرم نیست.^۴

۱. توضیح المسائل، م. ۹۰۰.
۲. همان.

۲. العروة الوثقی، ج ۱، فی احکام النجاسات، ص ۸۶ و ۸۷ توضیح المسائل، م. ۹۰۵.

۴. العروة الوثقی، ج ۱، فی احکام النجاسات، ص ۸۴ و ۸۵.

۵. حفظ احترام حرم واجب است و هر کاری که بی احترامی به آن باشد حرام است؛ مثل آب دهان انداختن یا با کفشه وارد شدن.^۱

۶. نماز خواندن در آنجا ثواب بسیار دارد و در برخی روایات وارد شده که ثواب نماز در حرم امامان از ثواب نماز در مسجد بیشتر است.^۲

۷. توقف جنب و حائض و نفساء در حرم امامان علیهم السلام، بنا بر احتیاط جایز نیست، ولی عبور از آن به طوری که از یک در وارد و از در دیگر خارج شود، اشکال ندارد و احتیاط مستحب است که در آن حال از داخل حرم عبور نکند، این حکم اختصاص به اطراف ضریح (روضه شریقه) و رواق‌ها دارد، ولی صحن‌ها و حرم امامزاده‌ها این حکم را ندارد.^۳

۸. زن مستحاضه می‌تواند به مسجد یا حرم امامان معصوم علیهم السلام برود و در آنجا توقف کند، حتی مستحاضه متوسطه و کثیره، ولی احتیاط مستحب است اگر غسل‌هایی که برای نماز گفته شده انجام نداده در آنجا توقف نکند.^۴

۱. امام خمینی رهنما، استفتایات، ج ۱، ص ۴۷.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی رهنما، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۴۵۲ و ۵۹۶.
۳. العروة الوثقی، ج ۱، ص ۱۵۱ و مص ۲۳۸؛ تحریرالوسیله، ج ۱، فصل فی الاستحاضه، ص ۵۵۹.

۴. تحریرالوسیله، ج ۱، ص ۲۵۳ و ۲۰۳؛ العروة الوثقی، ج ۱، ص ۸۴.

نمی توانند به این امر اقدام کنند باید به مسئولان یا مأموران نظافت و خدام حرم اطلاع دهند.^۱

خواندن نماز یا تطهیر حرم

۱. اگر انسان در وقت نماز و قبل از شروع آن متوجه شود، جایی از حرم نجس است، (مثلاً ببیند چند قطره خون بر فرش حرم ریخته است):
الف. وقت نماز وسعت دارد، تطهیر آن بر خواندن نماز مقدم است.

ب. وقت نماز تنگ است؛ یعنی اگر بخواهد آنجا را تطهیر کند و بعد از آن نماز بخواند؛ تمام یا قسمی از آن پس از وقت خوانده می شود نماز خواندن بر تطهیر آنجا مقدم است.^۲

۲. اگر انسان در بین نماز متوجه شود یا یادش بیاید که جایی از حرم نجس است، الف. چنانچه با تمام کردن نماز، تطهیر تأخیر نمی شود، مثلاً در رکعت آخر نماز است یا وقت نماز تنگ است، باید نماز را تمام کند و پس از نماز آنجا را تطهیر کند، ب. در صورتی که تأخیر نمی شود و وقت نماز وسعت دارد باید نماز را رها کند و آنجا را تطهیر کند و بعد از آن نمازش را بخواند.^۳

۱. توضیح المسائل، م .۹۰۱

۲. العروة الوثقى، ج ۱، فى احکام النجاسات، ص ۸۵ م .۴

۳. همان، ص .۸۴ م

۲. اگر طرف بیرون دیوار حرم نجس شود، بنابر احتیاط واجب باید تطهیر کنند.^۱

۳. هنگامی که انسان از نجس شدن حرم مطلع شد، فوراً باید آن را تطهیر کند، بنابراین باید به قدری معطل کند که عرفاً بگویند تأخیر کرده است.^۲

۴. تطهیر حرم واجب کفایی است و اختصاص به کسی که آنجا را نجس کرده یا سبب نجس شدن آن شده ندارد، بلکه بر همه افرادی که می توانند آنجا را تطهیر کنند واجب است.^۳

۵. اگر فرش حرم نجس شود، بنابر احتیاط واجب باید آن را تطهیر کنند ولی چنانچه به واسطه آب کشیدن خراب می شود و بریدن و تراشیدن جای نجس بهتر است، باید محل نجس را بتراشند یا بیرند و اگر کسی که می برد یا می تراشد خودش نجس کرده باشد، باید آن را اصلاح کند.^۴

۶. اگر انسان نتواند جایی را که نجس شده تطهیر کند یا کمک لازم داشته باشد و پیدا نکند تطهیر حرم بر او واجب نیست ولی اگر بی احترامی به حرم باشد، بنابر احتیاط واجب باید به کسی که می تواند آن را تطهیر کند، اطلاع دهد. بنابراین چون زائران محترم خودشان

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان، ص .۸۶ م و توضیح المسائل، م .۹۰۵

۳. کسی که باید ابتدا حرم را تطهیر کند، اگر اول نمازش را خواند، هر چند به جهت ترک تطهیر حرم گناه کرده است ولی نمازش باطل نیست.^۱

۴. اگر نجس بودن حرم را فراموش کند و نماز را بخواند و پس از نماز یادش آمد نمازش صحیح است.^۲

استفاده ازوضوخانه حرم

کسی که نمی خواهد به حرم مشرف شود اگر نداند وضوخانه یا حوض حرم را برای همه مردم وقف کرده‌اند یا تنها برای کسانی که به زیارت می‌روند نمی‌تواند از وضوخانه یا حوض حرم وضو بگیرد، ولی اگر معمولاً کسانی هم که نمی خواهند به حرم مشرف شوند وضو می‌گیرند، اشکال ندارد.

زیارت امام حسین

برای تشرّف به حرم مطهر هر یک از معصومین علیهم السلام و نیز حرم امام حسین علیهم السلام و در حال زیارت قبر مطهر ایشان، این کارها مستحب است:

۱. غسل زیارت، و کیفیت آن هم با سایر غسل‌ها فرقی ندارد ولی به نیت غسل زیارت انجام داده می‌شود.
۲. با طهارت و با وضو بودن.
۳. پوشیدن لباس‌های پاک و تمیز؛ و بهتر است لباس سفید بپوشد.^۱
۴. با آرامش و وقار حرکت کردن و گام‌ها را کوتاه برداشت.
۵. مشغول بودن به ذکر، به خصوص ذکر «الله اکبر» و «الحمد لله» در حال رفتن به حرم.

۱. در زیارت سایر مشاهد مشترّفه عطر زدن و خوشبوکردن خود، مستحب است، اما در زیارت امام حسین علیهم السلام مستحب نیست.

۱. همان.
۲. همان.

۱۸. پرهیز از سخنان ناشایست و لغو و بیهوده و امور دنیاگی در حرم.

۱۹. بیرون رفتن از حرم پس از زیارت، تا جا برای دیگران باشد و از زیارت ملول نشود و شوق زیارت همچنان در دلش زنده بماند.^۱

ایام مخصوص زیارت امام حسین علیه السلام

۱. شب و روز جمعه

۲. روزهای اول و وسط و آخر ماههای قمری
روز عاشورا

۴. اول و نیمه ماه رب

۵. سوم شعبان (سالروز ولادت آن حضرت)
۶. شب نیمه شعبان

۷. در تمام روزهای ماه رمضان به ویژه در دهه آخر آن ماه

۸. شب های قدر

۹. عید فطر

۱۰. روز عرفه

۱۱. عید قربان

۱۲. روز مبارله (۲۴ ذی حجه)

۱. العروة الوثقى، ج ۱، فی الوضوئات المستحبة، ص ۱۹۴؛ الخامس فی الأغلال المكانية والفعالية، ص ۴۶۲؛ علامه مامقانی علیه السلام، سراج الشیعة فی آداب الشریعه، ص ۴۱؛ حاج شیخ عباس قمی علیه السلام، مفاتیح الجنان، آداب زیارت.

۶. خواندن اذن دخول؛ اجازه گرفتن برای ورود به حرم.

۷. بوسیدن آستانه و درگاه حرم، ولی سجده کردن جایز نیست، مگر آنکه سجده شکر به جهت توفیق این زیارت.

۸. وارد شدن به حرم با پای راست.

۹. نزدیک حرم رفتن به طوری که بتواند در کنار ضریح قرار گیرد، در صورتی که مزاحمتی برای زائران نداشته باشد و سبب اختلاط با نامحرم نباشد.

۱۰. ایستادن در حال زیارت، اگر عذری ندارد و بتواند بایستد.

۱۱. تکبیر گفتن پیش از زیارت، وقتی قبر مطهر را می بیند.

۱۲. خواندن زیارت‌هایی که از معصومین علیهم السلام رسیده است.

۱۳. آهسته زیارت خواندن و پرهیز از صدای بلند.

۱۴. خواندن دو رکعت نماز زیارت، پس از زیارت و هدیه ثواب آن به حضرت.

۱۵. پشت به قبله و رو به قبر زیارت خواندن.

۱۶. خواندن دعا و قرآن و هدیه ثواب آن به حضرت.

۱۷. توبه از گناهان، زیرا حرم امام حسین علیه السلام و نیز حرم معصومین علیهم السلام محل پذیرش توبه است.

۱۳. روز دوشنبه هر هفته، که روز مخصوص زیارتی امام حسن و امام حسین علیهم السلام است.^۱

تریت امام حسین

به پاس فدای امام حسین علیه السلام و شهادت ایشان در راه احیای دین، آثار و احکام خاصی برای حاکم قبر^۱ آن امام قرار داده شده است:

۱. در حال نماز سجده بر تربت امام حسین علیه السلام مستحب است و سبب افزایش ثواب نماز می‌باشد.^۲
۲. خوردن کمی از تربت حضرت سیدالشهدا علیه السلام برای شفا اشکال ندارد.^۳
۳. برآوردن کام نوزادان با تربت حسینی مستحب است.^۴

۱. در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: اگر تا یک میل (حدود ۱۸۰۰ متر) از اطراف قبر آن حضرت خاک بردارند، احکام تربت امام حسین علیه السلام را دارد.

۲. العروة الوثقى، ج ۱، فی مسجد الجبهه، ص ۶۴۶، م ۲۶؛ توضیح المسائل، م ۱۰۸۳. ۳. توضیح المسائل، م ۲۶۲۸.

۴. تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۳۱۰، م ۲.

۱. کامل الزیارات، باب ۷۰ تا ۷۴، ص ۱۸۶ تا ۲۰۱؛ علامه محمد باقر مجلسی علیه السلام، بحار الانوار، ج ۹۸، باب ۱۲ تا ۱۴، ص ۸۵ تا ۱۰۴.

سخن از تسبیح تربت به میان آمد، بجاست تاریخچه
مختصر آن نیز گفته شود:

پس از آنکه پیامبر اسلام ﷺ ذکرها معرفت را
به دخترشان حضرت زهرا علیها السلام آموختند، ایشان
برای شمارش آن ذکرها، تسبیحی از نخ پشمین
ساختمند که به آن گرهای متعدد زده بودند، پس از
شهادت حضرت حمزه سیدالشهداء علیه السلام در غزوه
احد، حضرت زهرا علیها السلام از تربت ایشان تسبیحی
ساخته و به نخ کرده بودند و با آن، تسبیحات را
می‌شمردند، مردم نیز از آن پس همین‌گونه عمل
کردند. چون امام حسین علیه السلام در کربلا به شهادت
رسید، به خاطر فضیلت تربت او، این کار درباره
تربت قبر آن امام شهید انجام گرفت.

امام صادق علیه السلام فرمود:

مَنْ كَانَتْ مَعَهُ سَبَحةٌ مِّنْ طِينِ قَبْرِ الْحُسْنَى
كُتِبَ مُسْبِحًا وَ ان لَمْ يُسْتَحِبْ بِهَا.^۱
هر که تسبیحی از تربت قبر حسین علیه السلام داشته
باشد، تسبیح‌گویی نوشته می‌شود، هر چند با آن

تسبيح نگويد

و امام کاظم علیه السلام فرمود:

شیعه ما از پنج چیز بی‌نیاز نیست: مسوک، شانه،
سجاده، تسبیح تربت و انگشت‌عقیق.^۲

۱. بحار الانوار، ج ۸۳، ص ۳۳۲. ۲. همان، ص ۳۳۴.

۴. حفظ احترام آن لازم است و هرگونه بی‌احترامی

به آن حرام است، از جمله:

* نجس کردن آن جایز نیست.

* انداختن آن در جایی که بی‌احترامی باشد حرام
است.

* اگر در جایی که بی‌احترامی باشد بیفتند در
صورت امکان باید آن را بیرون آورند.

۵. مستحب است، هنگام دفن میت مقداری تربت
همراه او گذاشته شود و با حنوط^۱ او نیز مخلوط
کنند.

۶. کالایی که به جایی می‌فرستند مستحب است
مقداری تربت هم همراه آن بگذارند، مثلاً
جهیزیه دختر.

۷. بوسیدن و بوسیدن تربت امام حسین علیه السلام و بر چشم
مالیدن مستحب است، و حتی دست کشیدن بر آن
و بر سایر اعضای بدن مالیدن نیز ثواب دارد.
از این مسائل برمی‌آید که مستحب است تمام زندگی
همراه با تربت حسینی باشد، آغاز و ادامه و پایان.

تسبيح تربت

ذکر گفتن با تسبیحی که از تربت امام حسین علیه السلام ساخته
شده باشد و حتی همراه داشتن آن مستحب است، حال که

۱. حنوط: مقداری کافور است که بر جاهای سجده میت می‌گذارند؛
پیشانی، کف دست‌ها، سر زانوها و نوک انگشتان بزرگ پاها.

سؤال: نظر مبارک خود را در مورد خواندن دعاها کمیل،
ندبه، سمات، زیارت عاشورا و جامعه، عزادراری حضرت
امام حسین علیه السلام از قبیل روضه خوانی، سینه زنی و غیره
مرقوم فرماید تا رفع ابهام و شباهه از دسائیں مغرضین
شود و نیز شیعیان راستین افعال نشوند؟

جواب: خواندن ادعیه مأثوره و عزادراری برای
حضرت سیدالشهداء علیه السلام از افضل قربات و آدمساز
است.^۱

سؤال: لطفاً نظر خود را در مورد تعزیه‌ای که با شرایط ذیل
خوانده می‌شود و مرسوم محل می‌باشد. مرقوم فرماید تا
به آن عمل شود؟

۱. از طبل و شیپور و سائر ادوات طرب انگیز
هیچ‌گونه استفاده نمی‌شود.
۲. تعزیه را با صدای ساده که غنا به آن گفته نمی‌شود
می‌خوانند.
۳. اجتماع مرد و زن به صورتی است که زن‌ها و
مردّها جدا‌گانه و با فاصله پنجاه متر از هم
می‌نشینند.
۴. کسی که نسخه زنانه را می‌خواند فقط عبا به دوش
دارد و یک دستمال سیاه به سر می‌پیچد.
۵. اشعار معمولی به زبان محلی (که در اغلب
مجالس مرسوم است) خوانده می‌شود.

۱. امام خمینی رهنگ، استفتایات، ج. ۳، ص. ۵۷۹، آیة الله خامنه‌ای
(دامت برکاته)، ترجمه اجویه الاستفتایات، ص. ۲۲۲ و ۵۸۲.

عزادراری امام حسین علیه السلام

۱. گریستن در عزای امام حسین علیه السلام و گریاندن دیگران و
برپایی مجالس سوگواری سالار شهیدان از جمله کارهای
مستحب مؤکد و از افضل قربات و دارای ثواب بسیاری
است ولی از آنجا که برخی از افراد گاهی در عزادراری
دچار افراط یا تفریط می‌شوند، توجه به چند شرط از
شرایط عزادراری قابل توجه است:

الف) آنچه خوانده می‌شود مشتمل بر مطالب دروغ
و باطل نباشد.

ب) همراه با کار حرام، مثلاً موسیقی لهوی نباشد.
ج) همراه با مطالبی که وهن مذهب یا تنقیص و
تحقیر آن حضرت است نباشد.

د) موجب اضرار به نفس (ضرر قابل توجه) نباشد.
ه) سبب ترک واجب نباشد که گاهی سبب ترک نماز
یا قضاشدن آن می‌شود.^۱

۱. امام خمینی رهنگ، استفتایات، ج. ۳، ص. ۵۷۹؛ آیة الله خامنه‌ای
(دامت برکاته)، ترجمه اجویه الاستفتایات، ص. ۲۲۲ و ۵۸۲.

استفاده از ابزار موسیقی در عزاداری

از آنجاکه در برخی از هیئت‌های عزاداری از شیپور و طبل و سنج و دیگر وسائل موسیقی استفاده می‌شود، توجه به چند استفتاء لازم است:

سؤال: آیا زدن طبل و شیپور در تعزیه حضرت سید الشهداء^{علیهم السلام} جایز است یا نه؟

جواب: اگر از آلات لهو و لعب نباشد و وهن بر مذهب هم نشود مانع ندارد.^۱

سؤال: استفاده از طبل و سنج و شیپور و همچنین زنجیرهایی که دارای تیغ هستند در مجالس و دسته‌های عزاداری چه حکمی دارد؟

جواب: اگر استفاده از زنجیرهای مزبور موجب وهن مذهب در برابر مردم شود و یا باعث ضرر بدنی قابل توجّهی گردد جایز نیست، ولی استفاده از شیپور و طبل و سنج به نحو متعارف اشکال ندارد.^۲

سؤال: استفاده از آلات موسیقی مانند ارگ (از آلات موسیقی و شبیه پیانو است) و سنج و غیر آنها در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

جواب: استفاده از آلات موسیقی، مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به

۱. امام حسینی^{علیه السلام}، استفتائات، ج ۳، ص ۵۸۳، س ۴۵.

۲. آیة الله خامنه‌ای (دامت برکاته)، ترجمه اجویه الاستفتاءات، ص ۳۲۲، ص ۱۴۴۱.

۶. مراحم وقت نماز و روضه خوانی و مانع وعظ

نیست و خواننده هم اهل محل است.

جواب: با خصوصیات مذکوره اشکالی ندارد.^۱

سؤال: در بعضی از هیئت‌های مذهبی، مصیبت‌هایی خواننده می‌شود که مستند به مقتل معتبری نیست و از هیچ عالم یا مرجعی هم شنیده نشده است و هنگامی که از خواننده مصیبت از منبع آن سوال می‌شود، پاسخ می‌دهند که اهل بیت^{علیهم السلام} اینگونه به ما فهمانده‌اند و یا ما راهنمایی کرده‌اند و واقعه کربلا فقط در مقاتل نیست و منع آن هم فقط به گفته‌های علمانمی باشد، بلکه گاهی بعضی از امور برای مذاّح یا خطیب حسینی از راه الهام و مکاشفه مکشوف می‌شود، سؤال من این است که آیا نقل و قایع از این طرق صحیح است یا خیر؟ و در صورتی که صحیح نباشد، تکلیف شوندگان چیست؟

جواب: نقل مطالب به صورت مزبور بدون اینکه مستند به روایتی باشد و یا در تاریخ ثابت شده باشد وجه شرعی ندارد، مگر آنکه نقل آن به عنوان بیان حال به حسب برداشت متکلم بوده و علم به خلاف بودن آن نداشته باشد و تکلیف شوندگان نهی از منکر است به شرطی که موضوع و شرایط آن نزد آنان ثابت شده باشد.^۲

۱. امام حسینی^{علیه السلام}، استفتائات، ج ۳، ص ۵۷۹، س ۳۲.

۲. آیة الله خامنه‌ای (دامت برکاته)، ترجمه اجویه الاستفتاءات، ص ۳۲۳، ص ۱۴۴۶.

نذری وجود داشته باشد، وظیفه چیست؟

جواب: با توجه به گرایشی که نسبت به اسلام و تشیع بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در اکثر نقاط جهان پیدا شده و ایران اسلامی به عنوان ام القرای جهان اسلام شناخته می‌شود و اعمال و رفتار ملت ایران به عنوان الگو و بیانگر اسلام مطرح است، لازم است در رابطه با مسائل سوگواری و عزاداری سالار شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام به گونه‌ای عمل شود که موجب گرایش بیشتر و علاقمندی شدیدتر به آن حضرت و هدف مقدس وی گردد، پیداست در این شرایط مسأله قمه زدن نه تنها چنین نقشی ندارد، بلکه به علت عدم قابلیت پذیرش و نداشتن هیچ گونه توجیه قابل فهم مخالفین، نتیجه سوء برآن مترتب خواهد شد. به همین جهت لازم است شیعیان علاقه‌مند به مکتب امام حسین علیه السلام از آن خودداری کنند و چنانچه در این مورد نذری وجود داشته باشد، نذر واجد شرایط صحت و انعقاد نیست.^۱

سؤال: آیا زنجیرزنی و قمه زنی و شمشیرزنی در عزای امام حسین علیه السلام جایز است؟

جواب: بی‌شک مراسم سوگواری خامس آل عباد علیهم السلام افضل قربات است، ولی نباید کاری کرد که موجب وهن مذهب در نظر دیگران شود.^۲

همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود.^۱

قمه زنی

از جمله اعمالی که در عصر حاضر سبب توهین دیگران به مذهب تشیع شده و سابقه تاریخی و توجیه عقلاتی ندارد قمه زنی یا تیغ زنی است. این عمل در فتاوای بسیاری از فقهاء حرام شمرده شده که به برخی از آنها اشاره می‌شود: سؤال: قمه زنی و سینه زنی با بدنه برخene در انتظار عمومی چه حکمی دارد؟

جواب: در شرایط و اوضاع کنونی از قمه زدن خودداری شود و عزاداری و سینه زدن مانع ندارد.^۲

سؤال: آیا قمه زنی به طور مخفی حلال است یا اینکه فتوا شریف جنابعالی عمومیت دارد؟

جواب: قمه زنی علاوه بر اینکه از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه حساب نمی‌شود و سابقه‌ای در عصر ائمه علیهم السلام و زمان‌های بعد از آن ندارد و تأییدی هم به شکل خاص یا اعم از معصوم علیهم السلام در مورد آن نرسیده است، در زمان حاضر موجب وهن و بدنام شدن مذهب می‌شود، بنابراین در هیچ حالتی جایز نیست.^۳

سؤال: آیا قمه زنی جایز است؟ چنانچه در این مورد

۱. همان، ص ۳۲۴، س ۱۴۴۹.

۲. امام خمینی علیه السلام، استفتائات، ج ۳، ص ۵۸۳، س ۴۲.

۳. امام خمینی علیه السلام، اجوبة استفتائات، ص ۳۲۶، س ۱۴۶۱.

۱. جامع المسائل آیة الله فاضل لنکرانی علیه السلام، ج ۱، ص ۶۲۲، س ۲۱۷۲.

۲. استفتائات جدید آیة الله مکارم شیرازی (دامت برکاته)، ج ۱، ص ۱۵۷، س ۵۷۱.

افراد عشق به امام حسین علیه السلام و مکتب اوست ولی باید توجه داشت که مقدس بودن انگیزه به تنها یک کافی نیست، باید نفس عمل هم مقدس باشد. کیفیت عزاداری یا باید در نصوص اسلامی وارد شده باشد و یا مشمول عمومات و اطلاعات ادله گردد، و این گونه کارها مسلمان نه منصوص است، نه مصدق عزاداری در عرف عقلاً و اهل شرع است. به علاوه موانعی نیز از نظر شرع در برابر آن قرار دارد، و به تعبیر دیگر نه مقتضی شمول عمومات موجود است و نه مانع مفقود.

درست است که جمعی از بزرگان و فقهای شیعه پیشین رحمه السلام اجازه بعضی از این امور را در عصر خود به دلایل خاصی داده‌اند ولی آنها هم اگر در عصر ما و شرایط زمان ما بودند به یقین طور دیگری فتوایی دادند.

۳. باید توجه داشت که هدف اصلی قیام امام حسین علیه السلام، همان‌گونه که در وصیت تاریخی معروف آن حضرت آمده، احیای امر به معروف و نهی از منکر بود. بر همه عاشقان مکتبیش لازم است این دو فریضه الهی و قرآنی را زنده کنند و به امام و پیشوای بزرگشان اقتدا نمایند، و از طریق صحیح و حساب شده با منکرات به مبارزه برخیزند و با گفتار و اعمال خود معروف را زنده کنند.

ایشان در ادامه پاسخ سوالی دیگر درباره عزاداری و قمه زنی چنین نگاشته‌اند:

در اینجا لازم می‌دانم همه برادران و خواهران

ایمانی را به چند نکته توجه دهم:

۱. باید همه بکوشند با خالص ترین نیات در این مراسم شرکت جسته و قلب و روح خود را در اختیار سalar شهیدان قرار دهن، و به اهداف والای این قیام بزرگ تاریخ اسلام و بشریت بیندیشند، و گویندگان عزیز و نویسنده‌گان محترم اهداف مهم این قیام پربار را تشریح کرده، و سوگواران را روزبه‌روز با آن آستانه‌سازند تا مصدق کامل «عارفًا بحقه» حاصل گردد.

۲. برادران و خواهران ایمانی باید خلوص این مراسم را از اموری که مخالف شرع اسلام و دستورهای پیشوايان بزرگ دین است حفظ کنند و از هر کاری که بهانه به دست دشمنان می‌دهد پپرهیزند و نیز از اعمالی مانند قمه زدن و قفل در تن کردن و امثال آن، که رهبر معظم انقلاب در بیانات پربار خود به آن اشاره نمودند، اجتناب جویند. زیرا این اعمال دست‌آویزی به دست دشمنان خواهد داد تا کل این مراسم عظمی و سازنده را زیر سؤال بزنند، قمه را باید بر سر دشمن کویید نه بر سر دوست، قفل را باید بر دهان دشمن زد، نه بر تن دوست، درست است که انگیزه این